

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) โดยใช้การวิจัยแบบผสม ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) จากการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยสรุปตามค่าคะแนนจากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. จังหวัดสุโขทัย มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.82$) และมีศักยภาพด้านการจัดการโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=4.07$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$, $SD=0.90$) อันดับสองคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.85$) อันดับสามคือ อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

2. จังหวัดกำแพงเพชร มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=0.72$) และมีศักยภาพด้านการจัดการโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.81$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$, $SD=0.73$) อันดับสองคือ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.63$, $SD=0.71$) ตามลำดับ

3. จังหวัดพะเยา มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=0.55$) และมีศักยภาพด้านความสะดวก

ในการเข้าถึงโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.76$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง วัดศรีโคมคำ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) อันดับสองคือ วัดติโลกอาราม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) อันดับสาม กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$, $SD=0.74$) ตามลำดับ

4. จังหวัดแพร่ มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.72$) และมีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.87$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง วัดพระธาตุช่อแฮ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.75$) อันดับสอง วัดพระธาตุแช่แห้ง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD = 0.68$) อันดับสาม คุ่มเจ้าหลวง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, $SD = 0.66$) ตามลำดับ

5. จังหวัดน่าน มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.54$, $SD=0.79$) และมีศักยภาพด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.76$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่งคือ วัดภูมินทร์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.80$) อันดับสอง วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.83$) อันดับสาม แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านป่อสวน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.46$, $SD = 0.74$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ในพื้นที่ 5 จังหวัดสรุปได้ว่า 1) อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย 2) กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง 3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง 4) อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย และ 5) วัดภูมินทร์ ดังตาราง

ตารางที่ 5.1 ศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	SD
1	อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	3.91	0.90
2	กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	3.77	0.74
3	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง	3.74	0.85
4	อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	3.73	0.79
5	วัดภูมินทร์	3.73	0.80
6	วัดพระธาตุช่อแฮ	3.69	0.75

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	SD
7	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	3.66	0.73
8	หอวัฒนธรรมนิทัศน์	3.64	0.70
9	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	3.64	0.75
10	วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร	3.64	0.83
11	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	3.63	0.71
12	วัดศรีโคมคำ	3.62	0.29
13	วัดตีโลกอาราม	3.62	0.29
14	ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	3.61	0.74
15	วัดพระธาตุแช่แห้ง	3.57	0.68
16	คุ้มเจ้าหลวง	3.51	0.66
17	วัดพระธาตุจอมแจ้ง	3.49	0.77
18	แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก	3.46	0.74
19	บ่อเกลือ อ.ปัว	3.32	0.80

5.2สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1. อารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บริเวณเขตตัวเมืองเท่านั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอารยธรรมล้านนานั้นแตกต่างจาก แหล่งท่องเที่ยวอาณาจักรสุโขทัย กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนาแต่ละแห่งนั้นค่อนข้างตั้งอยู่ห่างไกลกัน แต่ก็มีป้ายบอกทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ดังนั้น นักท่องเที่ยวโดยมากจึงต้องเดินทางด้วยรถส่วนตัวหรือเดินทางมากับหมู่คณะ เพราะรถโดยสารบริการสาธารณะที่ให้บริการมีเพียงบางแห่งเท่านั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยเครื่องบินได้ที่สนามบินจังหวัดน่าน สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวนั้น อาทิ จุดพักนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ ห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยแต่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวก็เห็นว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่แหล่ง ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับดี ชุมชนมีความเข้มแข็งไม่พบปัญหาขยะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่จังหวัดพะเยา แพร่ น่าน นั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สำคัญของผู้คนบริเวณล้านนาตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่สำคัญกับอาณาจักรล้านช้าง (เมืองหลวงพระบาง) ภาครัฐจึงเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ประชาชนในท้องถิ่นให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี สังเกตได้จากความนิยมในเรื่องของการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ความร่วมมือด้านการบริหารจัดการได้เกิดขึ้นในหลายภาคส่วนเพื่อร่วมกันโปรโมทแหล่งท่องเที่ยว มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในชุมชนเพื่อการฝึกอบรมและฝึกภาคปฏิบัติในท้องถิ่นไว้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2. อาณาจักรสุโขทัย (สุโขทัย กำแพงเพชร) ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชรนั้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลก จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย มีป้ายบอกทางชี้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการในช่วงระหว่างวันอย่างสม่ำเสมอ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยเครื่องบินได้ที่สนามบินจังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยวนั้นมีครบครันแลเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ มีการจัดสรรพื้นที่จอดรถที่เพียงพอภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีร้านขายเครื่องดื่ม อาหารตลอดจนสินค้าที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว มีบริการห้องน้ำสำหรับคนพิการ และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำอยู่ทั่วบริเวณแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในสภาพดีหากแต่จะมีปัญหาเรื่องของปริมาณขยะบ้างในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เรียนรู้ ในส่วนของการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนคนในท้องถิ่นต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหน่วยงานในหลายภาคส่วนทั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) มีการรณรงค์และพัฒนาให้กลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทั่วทั้งจังหวัด สอดคล้องกับการบริหารจัดการของภาคส่วนจังหวัดที่เน้นการประชาสัมพันธ์และแสวงหากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ บนพื้นฐานของทรัพยากรที่จังหวัดมีอยู่เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวให้ขยับตัวสูงขึ้น ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมอีกทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน

5.3 อภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ข้อค้นพบที่ได้นับเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อันนำไปสู่แนวทางเพื่อการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไม่ให้ถูกทำลาย เนื่องจากโบราณสถาน โบราณวัตถุในแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นสิ่งสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราว เชื่อมโยงความรู้สึกระหว่างอดีตและปัจจุบันให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ดังแนวคิดของ Collier & Harraway (1997) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดึงดูดใจคนให้มาเที่ยวนั้นมีที่เกิเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์คิดค้นด้วยมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสามารถอภิปรายผลตามเกณฑ์ประเมิน กล่าวคือ

จากการประเมินศักยภาพเพื่อให้ทราบถึงความโดดเด่นทางกายภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) เห็นได้ว่า จังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นที่สุด คือ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $\bar{x}=3.87$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมเรศ เทพมา (2556) เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก” ซึ่งได้ทำการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า พื้นที่จังหวัดพะเยา ความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.42$) พื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า ความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$) พื้นที่จังหวัดน่าน พบความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.29$) อีกทั้งผลการประเมินยังสัมพันธ์กับ Bhatia (1986) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงจุดที่น่าสนใจได้ ซึ่งได้แก่ การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายและสามารถพานักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ หากแหล่งท่องเที่ยวใดที่การคมนาคมขนส่งไปไม่ถึง แหล่งท่องเที่ยวนั้นก็พลลดคุณค่าลง ตรงกันข้ามแหล่งท่องเที่ยวที่มีการคมนาคมเข้าถึงอย่างสะดวกสบาย ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้มากกว่า

โดยในส่วนของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร ศักยภาพที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $\bar{x}=3.90$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรานุช โสภา (2554) เรื่อง “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ จังหวัดสุโขทัยและ

จังหวัดกำแพงเพชร ถือเป็นพื้นที่ที่มีการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เพราะเป็นแหล่งที่กำหนดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ที่น่าสนใจ มีเรื่องราวความเป็นมาที่สำคัญ ถือเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เช่นเดียวกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชรที่มีโบราณสถานสำคัญๆ สะท้อนงานด้านศิลปะสถาปัตยกรรม มีศิลปกรรมที่เป็นแบบแผนของคนไทย และการจัดระเบียบสังคมที่ดี ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมระดับโลก

ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ทำให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งล้วนแล้วแต่มีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้น การพัฒนาจึงควรคำนึงถึงบริบทของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาอันนำไปสู่การสนับสนุนซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไป

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านวิชาการ

1) จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปสู่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุในแหล่งอารยธรรมไม่ให้ถูกทำลาย

2. ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์

1. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน

2. สร้างรูปแบบกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมบนพื้นที่เชื่อมโยง ทั้งในส่วนของการเชื่อมโยงด้านอาณาเขตและการเชื่อมโยงทางด้านอารยธรรม